

11.5.2020

Almoliih ravvuuh njuámmum estim uáinust ollâopâttuvváid, áámmátollâškovláid sehe luvâttâhškovlim, áámmátlii škovlim, ávus čuovviittâspargo já rävisulmui vuáđumáttááttâs uárnejeijeid ko raččoh aldamáttááttâs räijejeijee miárádâsâid

Lahâvuáđustâsah já toimâvääldih

Njuámmumtadvâlaavâ (1227/2016) 8 § miáldâsávt kuávluhaldáttâhvirgádâh heivit ooh-tân já kocá njuámumij estim kuávlustis. Pyecceetipšopirrâduv kieldâovtâstume stivree já tuárju kieldâid já sosiaalhuoláttâs já tiervâsvuođahuoláttâs toimâohtâduváid njuámmumtaavdáid estimist, oovded kuávlulávt njuámmumtaavdáid diagnostiik já tipšo sehe seelvât epidemiaid oovtâst kieldâiguin. Kuávluhaldáttâhvirgádâh já ton toimâkuávlv pyecceetipšopirrâduváid kieldâovtâstumeh pargeh oovtâstpargo njuámmumtaavdáid estimist. Kuávluhaldáttâhvirgádâh taha täst laavâst asâttum haaldâtljij miárádâsâid tienuuvt, ete ana ävkkín pyecceetipšopirrâduv kieldâovtâstume, sierânâsovdâsvástádâskuávlv já Tiervâsvuođâ já pyereestvaijeem lájádâs äššitubdâmuš. Njuámmumtadvâlaavâ (1227/2016) 9 § miáldâsávt kieldâ kenigâsvuottân lii ornid kuávlustis taan laavâst uáivildum njuámmumtaavdáid vuástálistempargo uáassin aalmugtiervâsvuođâpargo tienuuvt ko aalmugtiervâsvuođâlaavâst (66/1972), tiervâsvuođâhuoláttâs-laavâst já taan laavâst asâtteh. Njuámmumtaavdáid vuástálistempargon kulá taan laavâst njuámmumtaavdáid estim, aarrâd kavnátem já čuávvum, epidemia seelvâtmân tâi estimân tárbuliij tooimah sehe njuámmumtaavdân puáccám tâi epidum pyeccee tutkâmuš, tipšo já tálhudemvajoiditem sehe tiipšon lohtâseijee infektioid estim.

Ravvu targuttâs

Staatâräädi adelij 6.5.2020 prinsiipmiárádâs vuáváámist koronakriisâ haldâšem hybridistrategian. Miárádâs miel luvâttuvái, áámmátliij oppálájádâsâi, áámmátollâškoovláid, ollâopâttuvái, ávus čuovviittâspargo já rävisulmui vuáđumáttááttâs tiilij kiävtu máttááttâsân haldâseh 14.5.2020 räajist njuámmumtadvâlaavâ miáldâsij

toimäiguin. Staatäräädi kuittäg avžuut, ete ollôopâttuvâin, áámmátolláškoovlâin, luvâttâhškovliimist, áámmátlii škovliimist, ávus čuovviittâspargoost sehe rävisulmui vuáđumáttááttâsâst juátkih káidusmáttááttâs luuhâmpaje loopâ räi. Škovlim uárnejeijeh merideh jieš, ete maht aldamáttááttâs táárbu miel uárnejuvvoo. Keessiv aldamáttááttâs uárnejuvvoo nuuvt, ete nuávditteh ravvuud, moh kyeskih koskáid já hygienian.

Taan ravvuu ulmen lii tuárjuđ ollôopâttuvâid já áámmátolláškoovlâid sehe luvâttâhškovlim, áámmátlii škovlim, ávus čuovviittâspargo já rävisulmui vuáđumáttááttâs uárnejeijeh olášuttiđ máttááttâs já eres oppâlájádâsâi tiilijn ornimnáál tooimâ torvolávt koronaepidemia ääigi. Ravvuu nuávditmain puáhtá kepidiđ njuámmumriiskâ oppâlájádâsâin.

Máttááttâsân já eres oppâlájádâs tiileest uárnejum tooimân ij uážu uásálistiđ jis láá tadvâmeerhah

Koronavirus toovât vuoiñâmuáli-infektio, mon tadvâmerkkân sáttih leđe ei. kuorsáttâh, čudâpooččâs, kumestâs, soináttâs, tekkipohčâseh, čuávjjivaveh já uáivipooččâs (<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>). Uáppee tâi máttááttâsâst ij koolgâ uásálistiđ aldamáttááttâsân tâi eres tooimân, mii uárnejuvvoo oppâlájádâs tiilijn já mast láá eres-uv ulmuuh siámmáá ääigi, jis sust láá váhâgin puáccámân čujotteijeh tadvâmeerhah. Iärâseh, kiáh pargeh oppâlájádâs tiilijn tâi kiáh kalliistâleh tobbeen, iä meid koolgâ puáttiđ oppâlájádâs tiilijid, jis láá tadvâmeerhah. Jis olmooš puáccáá peeivi ääigi, te sun kalga ájâttâhannáá vyelgiđ oppâlájádâsâst tâi sirdâšud sierâ tilán. Pyecceeh kalgeh toimâđ páihálij tiervâsvuođâvirgeomâhái ravvui miäldâsávt já leđe ohtâvuodâst vuáđutiervâsvuođâhuolâttâsân tâi pargotiervâsvuođâhuolâttâsân já ucâluđ tobbeen finnejum ravvui miäldâsávt koronavirusiskosân.

Jis uáppee, kote áásá oppâlájádâs ohtâvuodâst orroo asáttuvâst, puáccáá, te oppâlájádâs kalga váldiđ ohtâvuodâ oppâlájádâs soijimkielâ njuámmumtaavdâin västideijeh ohtâdâhân tile já vattum tooimâi árvuštállâm várás.

Riskâjuávkun kulleeh

Riskâjuávkun kulleeh kalgeh epidemia ääigi velttiđ aldakontaktijid, ijge aldamáttááttâsân uásálistem tondiet avžuuttuu sijjân.

Vädis koronavirusaavdâ riskâjuávuh: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19/vakavan-koronavirustaudin-riskiryhmat>

Oppâlájádâsâin pargei uásild tooimah vuáđuduveh pargoadeleijeh toohâm riiskâ árvuštálmân. Pargotiervâsvuođâhuolâttâs tuárju pargoadeleijeh riiskâ árvuštálmist.

Taarbâšmettum fyysisijd kontaktijd kalga velttiđ

Koronavirus njuámu vuosâsaajeest riškáttâhnuámumin (<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>). Oppálájádâsâin kalga velttiđ tiilijđ, main láá njuolgâ koskâvuođah nubijguin. Škovlim uárnejejee já oppálájádâs soijimkielđá njuámmumtaavdâin västidejee ohtâdâh stivrejeh táárbu mielđ tärhibeht keevâtlijn tooimâin.

- Oppálájádâsâi máttááttâstooimân já eres lahâaasâtlii tooimân iä prinsiplávt heivit almoliđđ čokkânemraijittâsâid. Stuorrâ ohtsâštilálâšvuođâid, tego oles oppálájádâs kiđđâjuuhlijđ ij kuittâg koolgâ ornid.
- Staatârâđi ain vyeimist orroo čokkânemraijittâssâid kyeskee avžuuttâsâid já kuávluhaldâttâhvirgâduvâi aalmugtilálâšvuođâid kyeskee njuámmumtaavdâlaavâ miäldâsijd miäradâsâid nuávditteh oppálájádâs ornim aalmugtilálâšvuođâin.
- Jis máttááttâs uárnejuvoo stuorrâ uásálisteejuávkun (ovdâmerkkân stuorrâ luvâldâhtilálâšvuođah), annojeh káidusohtâvuođah.
- Eres ko uáppei já pargei orostállâm oppálájádâs kuávlust puáhtá oppálájádâs jieijâs miäradâssâin rajijđ.
- Ollâškoovlâi valjimiskosij ornimist adeluvoo sierâ raavâ.
- Aldakontaktij velttim várás torvokooskâi toollâm máhđulâšvuođâ kalga turviđ tileorniistâlmijguin: olmoosmere kalga rajijđ tienuuvt, ete ulmui koskâ lii 1–2 m.
- Uáppeeraavâdviâsu tâi eres purâdemtiilijđ puáhtá kevttiđ juávhui mielđ sierâ ääigi, purâdem ääigi kalga leđe máhđulâš velttiđ aldakontakt já siäiluttiđ 1–2 m torvokooskâ eres purâdejeid. Hygieniast huolâtteh mälistem já purrâmuš jyehim sehe purâdem ääigi.
- Oppálájádâs ohtâvuođâst orroo asâttuvâst uáppeeh pyehtih aassâđ ohtsijn viistijn, jis koččâmušâst lii kuhesâigâsâi asâmist. Uánihisâigâsâi oromist linjimijđ taheh páihálávt konsultismâin táárbu mielđ njuámmumtaavdâin västidejee ohtâdâh. Oppálájádâs kalga toollâđ kirje ässein viistij mielđ, vâi njuámumij čuávum lii táárbu mielđ máhđulâš mañadist.

Pargotiervâsvuođâlájádâs raavâ pargei:

<https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/ohje-tyontekijalle>

Šiev kietâ- já kuorssâmhygienia iästá njuámumijđ

Koronavirus njuámu vuosâsaajeest riškáttâhnuámumin (<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>). Olmânáál olâšuttum kuorssâm- já kietâhygienia iästá njuámumijđ. Olmâ taavijđ stivrejejee tiedettemateriaal avžuutteh jyehiđ toid, kiäh pargeh já joteh uápuid oppálájádâsâst, vâi tiätu lassaan.

- Puoh, kiäh ášástáleh oppálájádásâst, paseh kiedâidis ain ko puátih siisâ, ain ovdil purâdem, sehe ain kašnem tâi kuorssâm maŋa, tâi ko kiedah láá čielgâsávt tuolvâseh. Kiedâid kalga kuškâđ ohtii kevttimnáál pápárân.
- Jis ij lah máhđulâš poossâđ kiedâid, te kalga kevttiđ kiedâi toidemamnâs. Toidemaamnâs kalga leđe älkkeht finnimnáál.
- Kašnem tâi kuorssâm ohtâvuodâst njääلمي oovdân piäjoo ohtii kevttimnáál njunelijne, mii leggistuvvoo roskeliitán tállân kiävtu maŋa. Jis ij lah njunelijne, te njääلمي oovdân piäjoo kietâkaavâ. Kiedâid kalga poossâđ ton maŋa.
- Maaskâi kiävtust ij lah tääl almolâš avžuuttâs, mutâ maaskâ puáhtá haalijddijn kevttiđ, ko váldá vuotân toos lohtâseijee ravvuid.

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/infektioiden-ehkaisy-ja-torjuntaohjeita/kasienpesu-ja-yskiminen>

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/ohjeita-kansalaisille-koronaviruksesta/kankaisten-kasvomaskien-kaytto-koronaviruspandemian-aikana>

<https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/tietoa-itse-tehdyista-kasvomaskista>

Čurgim

Koronavirus njuámu vuosâsaajeest riškáttâhnuámumin, ko puáccám olmooš kuárssá tâi kašna. Lii máhđulâš, ete virus njuámu meid kuoskâtem peht. Koronaviruseh iä siäilu kuhháá ááimust tâi oosij alne mulsâšuddee liegâsvuotâtiilijn.

Čurgiimist kalga kevttiđ hiäjuht alkaallii almosputestemamnâs. Sanitettiilijn puáhtá čurgim pehtilittiđ desinfistemamnâsijn. Pargotiervâsvuodâlájádâs čurgimravvuuh nuávdittuvvojeh.

- Kuoskâttâsaseh, tego uksâtoppiittuvah, kietâmieigâstuvah, pulbeteh já peevdih, čuovâpuátkuneh já hanah sikkojeh ucemustáá ohtii peeivist, mielâstubboht kuohtii peeivist.
- Ohtsii kiävust orroo pargo- já oppâmpiergâsij já pargomašinij kevttim kalga velttiđ tâi taid kalga putestiđ ain kevttei kooská.

<https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/ohje-siivoukseen>

Jis oppálájádásâst lii koronavirusnjuámmum

Njuámmumtadvákuálusij selvâtempargo kulá kieldâ tâi pyecceetipšopirrâdov njuámmumtaavdáin västideijee tuáhtárân. Jis kavnátteh koronavirusnjuámmum kiästnii uápest tâi oppálájádâs pargest, te selvâtteh, ete lii-uv tábáhtum painâšum. Painâšum

ulmuid kalga kavnâđ já pieijâđ karanteenân 14 pirrâmppeivi ááigán njuámmumtav-
dâlaavâst asâttum vuovijguin. Koronavirusnjuámmum finnim olmooš kalga leđe
meddâl oppâlájádâsâst ucemustáá 14 pirrâmppeivid tadvâmeerhâi älgimist.

Jis oppâlájádâs ohtâvuodâst orroo asâttuvâst kavnâtteh koronavirusnjuámmum, te tile
vaattâm orniistâlmijd olášuteh oovtâstpargoost oppâlájádâs soijimkieldâ njuám-
mumtaavdâin västideijee ohtâduvvâin.